HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

טבילה בזמנה מצוה. דכתיב והיה לפנות ערב ירחץ במים (דברים כג:) **לאו מצוה.** ומי לא משכח גמי האידנא ליתהי עד למחר. ולמ"ד לאו מצוה קרא עלה טובה קמ"ל כדי שיעריב שמשו ביום לאחר טבילה שאם ימתין לטבול עד הלילה לא יהא לו הערב שמש עד ליל המחרת: **הזב והזבה כו'.** ברייתא זו אלא יוה"כ שנויה בתוספתא דיומא (פ"ד): **הזב והזבה והמצורע וכועל נדה וטמא מת טובלין ביום.** משהאיר המזרח ביום השביעי שלהם. וטעמא (א) בפ"ב דמגילה (דף כ.) מקרא דביום השביעי (ב) מקלת שביעי ספירה ואם חל שביעי שלהם ביוה"כ טובלין כדרכן לאכול תרומה לערב: **נדה ויולדת.** טובלות כדרכן בליל יוה"כ אם חל שביעי שלהם בערב יוה"כ שאינה יכולה לטבול ביום ז' דכתיב בה (ג) תהיה בנדתה בהוייתה תהא כל ז' (פסחים דף נ.): **בעל קרי.** שצריך טבילה לדברי תורה מדברי סופרים ואפי' אין אוכל טהרות (ד) לבו ביום: **טובל כל היום כולו.** ואע"פ שראה קרי מן המנחה ולמעלה לאחר שהתפלל תפלת המנחה שהרי הוא יכול להמתין עד שתחשך ויטבול לתפלת ערבית אפ"ה טובל ביו"כ מבעוד יום אע"פ שאסור ברחיצת הרשות לטבילה בזמנה מצוה: **ר' יוסי אומר מן המנחה ולמעלה.** אם ראה קרי לאחר שהתפלל תפלת המנחה שהרי הוא יכול להמתין עד שתחשך ויטבול ויתפלל תפלת ערבית. ותפלת נעילה נמי ס"ל שיכול להתפלל בלילה כדכ דאמר (יומא דף פז.) תפלת נעילה פוטרת של ערבית: **אין צריך לטבול.** ביום משום זמן טבילה דלאו מצוה לטבילה בזמנה: **דייה לטבילה שהיא באחרונה.** במסכת נדה בפרק המפלת (ה) גבי אשה שילדה מלאה ובאה ריקנית ואינה יודעת מתי ילדה דמגלרכינן לה ל"ה טבילות לספק ד' טבילות שעליה טבילת זכר לז' או טבילת נקבה לשבועים ובלילה או שמא יולדת זכר בזוב ולריכה אף טבילת זבה ביום שבעה לספורים שלה או יולדת נקבה בזוב היתה ומשום דלא ידעינן מתי ילדה ואימתי מטו זמן טבילה דידה מגלרכינן לה טבילה כל לילה וכל יום שיש לספוקי בזמן טבילתה ופליג ר' יוסי ברבי יהודה עלה ואמר דייה לטבילה שתהא באחרונה לסוף ספורים של נקבה דהיינו לסוף שלש שבועים שאם ילדה נקבה בזוב טמאה שבועיים לילדתה וז' נקיים בשביל הזיבה ולא אמרינן טבילה בזמנה מצוה: **מתני' אין אומרים לו לכה.** רבנן גזור על אמירה לנכרי משום שבות: **ולא תכבה.** אין צריך למחות בידו אלא יניחנו ויכבה: **שאין שביתתו.** של נכרי עליהן דישראל אינו מוזהר על שביתתו של נכרי שאינו עבדו: **גמ' נכה הוא דלא אמרינן ליה.** שעושהו שלוחו ממש: **הא כל המכבה אינו מפסיד כו'.** ונכרי מדעתיה דידיה עביד שריא: **אל תכבה הוא דלא אמרינן ליה.** שאינו צריך למחות בידו ומיהו גילוי דעתא דלא יפסיד בדבר נמי לא משתרי לאי גילוי דעתא שרי למה ליה למיתני סיפא אין צריך למחות: **אלא מהכא ליכא למישמע מיניה.** דודאי מתניתין לאו כולה דוקא אלא חדא מינייהו דוקא או ריש או סיפא ותנא אידך אגב הדיא ולא ידעינן די מינייהו דוקא דנגמר מיניה: **גיסטרא.** שלטון: **אפטרופוס.** ממונה על ממונו: **שמעת מינה קטן אוכל נכלות ביום דין מצווין להפרישו.** ותקשי לר' יוחנן (דף קיד.) דאמר ביבמות (דף קיד.) לרבה בר בר חנה דאירכסו ליה מפתחות של בית המדרש ברשות הרבים בשבת דבר טלי וטליא ליטיילו התם דאי משכחי להו מייתי להו: **על דעת אביו.** בקטן שידע להבחין שהכבוד זה נוח לאביו ועושה בשבילו: **נכרי אדעתיה דנפשיה עביד.** ואפילו יודע שנוח לו לישראל הוא להנאת עצמו מתכוין שיודע שלא יפסיד: **מתני' כופין קערה.** של חרס: **על גבי הגר.** ובלבד שלא יכבה. ואע"פ שנוטל כלי להצלת קורה שאינה ניטלת בשבת הא אומדינן מינה (לעיל דף מג.) לרבי יצחק דאמר אין כלי ניטל אלא לדבר הניטל ושנייה בצריך למקומו: **מעשה בת.** כפיית כלי על עקרב: **בערב.** מקום: **חושבני לו מחטאת.** כיון דלא היה עקרב רק אחריו אני יודע אם חייב משום לידה אם לאו וחושבני לומר חייב חטאת הוא:

גמ'

הבי גרסי' ר' יוסי אומר מן המנחה ולמעלה אינו צריך לטבול. וכן גירסת רש"י ור"ת אבל לא גרסי' אינו יכול לטבול דאפי' מאן דסבר טבילה בזמנה לאו מצוה [ה] שרי לטבול כדמשמע בסוף מסכת יומא (דף פז:) דפריך לרב דאמר תפלת נעילה פוטרת של ערבית משום דקסבר דתפלת נעילה בלילה והתניא אור יום"כ כו' נעילה מתפלל שבע ומתודה בערבית כו' ומשני תנאי היא דתניא כל חייבי טבילות טבילתן ביום נדה ויולדת טובלין בלילה בעל קרי טובל והולך עד המנחה דסבר תפלת נעילה בלילה וטבילה בזמנה לאו מצוה ר' יוסי אומר כל היום כולו טובל דתפלת נעילה ביום אלמא אע"ג דת"ק סבר דטבילה בזמנה לאו מצוה אפ"ה קתני כל חייבי טבילות טבילתן ביום אפילו טמא מת וטמא שרץ שאין לריכין טבילה לתפלה יכולין לטבול והא דפירש בקונטרס דר' יוסי כרב דאמר תפלת נעילה בלילה לא דק דבשלהי יומא (דף פח.) פריך מהך ברייתא דר' יוסי אדר"י דהכא קאמר מן המנחה ולמעלה א"ל לטבול ובהיא קאמר כל היום ומשני דהכא אחיי בדלגי כבר תפלת נעילה והתם בדלא גלי ובכולהו רבי יוסי בר' יהודה היא. וא"ת א"כ בשילהי יומא (דף פח.) מנא ליה לרב דהכוא ת"ק דברייתא קמייתא דקאמר דבעל קרי טובל עד המנחה אמי כוותיה דתפלת נעילה בלילה דילמא אחיי בדלגי וטבילה בזמנה לאו מצוה ור' יוסי סבר מצוה ותנא קמא דהכא הוא ר' יוסי דהתם ויש לומר דסבר דר' יוסי דהכא ודהתם מסתמא חד תנא הוא ותרוייהו רבי יוסי ברבי יהודה דאחיי בטבילת בעל קרי ביו"כ וא"כ קשיא ר' יוסי בר' יהודה אדר' יוסי בר' יהודה וע"כ אית לן לשנויי הא דלגי והא דלא גלי: **אין אומרים לו כבה.** אפי' באיסור דרבנן אמירה לנכרי שבות כדאמרינן לקמן בפרק שואל (דף קנ.) לא יאמר אדם לחבירו שכור לי פועלים כו' דמוקי לה בחברו נכרי וכן מוכח בפרק הדר (דף פז:) גבי נייתי חמימי מגו ביתא:

אלא מהא ליכא למישמע מינה. מ"מ קי"ל כר' אמי ובירושלמי אמר שעשה ר' אמי מעשה כזה: **שמע** מינה קטן אוכל נכלות בית דין מצווין עליו להפרישו. [ו]ל"ל דמוקי מתניתין כרבי יהודה דאמר מלאכה שאינה לריכה לגופה חייב עליה או כר"ש וכשלריך לאותו כיבוי כגון לעשות פחמין דבאיסורא דרבנן מוכח בפרק חרש (יבמות קיד.) דאין ב"ד מצווין להפרישו ונראה דמיירי בקטן שלא הגיע לחינוך דבהגיע לחינוך כיון שחייב לחנכו כ"ש דלריך להפרישו שלא יעשה עבירה וכל הנהו דפריך ביבמות הוה מלי לשנויי כשהגיע לחינוך אלא דניחא ליה לאוקמי בכל ענין והא דבעי לאימויי התם דאין ב"ד מצווין להפרישו מדקתני מינוק יונק והולך וקתני וגבולו אסור משמע דוקא גדול אבל קטן אפי' בהגיע לחינוך שרי התם ע"כ גדול לאו דוקא בר עונשין דהא במסקנא מפרש טעמא משום דסתם תינוק מסוכן הוא אבל חבב והאי טעמא לא שייך אלא בבן שתים או שלש שנים:

כל

מסורת הש"ס

ה) פסחים נ: יומא ו. פח. ע"ש [מוספתא יומא פ"ד ע"ש], ב) [ל"ל יכול וכ"ל ביומא פח.], ג) נדה כט: [ודף נ. יומא פח.], ד) יבמות קיד., ה) כתובות ע.,, ו) [ברכות כה. וש"נ], ז) [תוספ' פי"ד], ח) יבמות קיד. נדה מו: [ביטין נה.], ט) לעיל מג. קז., י) [לקמן קמו.], כ) [במדבר יט], יא) [ויקרא טו], מ) [דף כט:], נ) וכן פירש הר"ן ותקשי לר' יוחנן וכו' ויכבר העיר הב"י בטור או"ח סי' שמג דבוספתאות דיקן אינתא בהסות עובדא דמפתחות ר' פלת ור' יוחנן פקוני מפקיא ליה ועי' בכ"מ סוף הלכות מאכלות אסורות הלכה כז.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה הזב והזבה והמצורע וכו' וטעמא מפרש בפ"ב דמגילה: (ב) ד"ה בעל קרי וכו' אוכל טהרות הס"ד ומיבות לבו ביום ממתן:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה אין אומרים לו וכו' אמירה לנכרי משום שבות. עי' ע"ז דף טו ע"א ברש"י ד"ה נהי דלרביעה: תוס' ד"ה ה"ג וכו' שרי לטבול בדמשמע. ע"ל דף קיא ע"א תוס' ד"ה לא ס"ד:

מוסף רש"י

טבילתן ביום. דליף מוחטאו ביום השביעי ומקן במים וגו' (יומא ו.). נדה ויולדת טבילתן בלילה. נדה דכתיב שבעת ימים תהיה בנדתה, כל שבעה, ויולדת כימי נדת דותה תטמא (שם). בדליקה התירו. דמתוך שאדם בהול על ממונו אי לא אמרית לה אתי לכבויי (כתובות ע:). בקטן העושה לדעת אביו. שהמיוק נופה בגביו ורואה שנוח לו בכך ואביו עומד עליו, דהוה כאילו הוא מלוהו לעשות (יבמות קיד.). לדעתיה דנפשיה עביד. אפילו בלא ידיעת ישראל העכו"ם מתכוין להנאתו, שידע שיטול שכר (שם). בערב. מדינה (לקמן קמו.).

מוסף תוספות

א. וא"ת והא לר' שמעון מלאכה שאינה צריכה לגופה היא וליכא אלא איסורא דרבנן. רש"ל.

רב נסים גאון

ההיא ר' יוסי בר' יהודה היא דתניא ר' יוסי בר' יהודה אומר דייה לטבילה באחרונה. משכחת לה במס' נדה בפרק המפלת. שמעת מינה קטן אוכל נבילות בית דין מצווין עליו להפרישו. מאי דשקלינן וטרינן בהא מילתא איתא במסכת יבמות בפרק חרש שנשא פיקחת.

עין משפט נר מצוה

סט א מיי' פ"ז מהלכות מקוואות הלכה ו ופ"ג מהלכות שביתת עשור הלכה ב ג וסי"ד מהלכות איסורי ביאה הלכה ו סמג עשין רמג טוש"ע או"ח סימן תקנד סעיף ח וסי' תריג סעיף יא יב וטוש"ע יו"ד סימן קלז סעיף ג וסימן שפא סעיף ה [בריי"ף פ"ג דשבועות דף לגב וברא"ש מקלות מקוואות סי' לח]:

ע ב מיי' פ"ו מהלכות שבת הלכה ד ופ"כ הלכה ז סמג לאוין סה טוש"ע או"ח סימן שלה סעיף כה:

עא ג מיי' פי"ב שם וסמג שם טוש"ע שם סעיף כו:

עב ד ה מיי' פי"ב שם ופכ"ד הלי"א ופי"ז מהל' מאכלות אסורות הל' כז כמ ופ"ג מהלכות אבל הלכה יב סמג שם לאוין קמח טוש"ע שם סעיף כה וסימן שמג וטוש"ע יו"ד סימן שנג סעיף ג בהגה"ס:

עג ו מיי' פי"ב מהלכות שבת הלכה ד סמג לאוין סה טוש"ע או"ח סימן רעז סעיף ה וסימן שלה סעיף כג בהגה"ס:

רבינו חננאל

ר' יוסי אומר טבילה בזמנה מצוה, ואתיא מצוה זו ודחיה לעמידת ערום בפני השם וטבילת בדלא מיכסי, ורבנן סברי טבילה בזמנה לאו מצוה הלכך לא אהדריה). ואקשינן איני דר' יוסי סבר טבילה בזמנה מצוה, והתנן בעל קרי טובל כל היום כולו, ר' יוסי אומר מן המנחה ולמעלה אינו צריך לטבול. ואוקימנא בדבדצלי. ואמרינן אי צלי ליה מנחה מקמי דליחזי קרי, מ"ט דרבנן דמחייבי ליה למיטבל ביומא, ליתעבב עד לאורתא וליטבול. ומסקינן משום דסברי רבנן אע"ג דצלי ליה טבילה בזמנה מצוה, ור' יוסי סבר טבילה בזמנה לאו מצוה היא. האי ר' יוסי בר' יהודה דגרסינן בנידה פרק המפלת בענין טורפה, ר' יוסי בר"א אומר דייה לטבול באחרונה דקסבר טבילה בזמנה לאו מצוה היא. והה רבי יוסי דהיא אומר שם כתוב על בשרו. אסיקנא בגמרא דשבעת ימים [יומא כ:] דבטבילה בזמנה מצוה פליגי, ונתברדה בסוף יום הכפורים דהא לר' יוסי בר' יהודה היא. ואיכא אחריתי התם לר' יוסי דאמר כל היום כולו כשר לטבילה, דאלמא סבר טבילה בזמנה [מצוה] היא. א"ר אמי בדליקה התירו לומר כל המכבה אינו מפסיד. וכן הלכה. **נכרי שבא לכבות אין אומרים לו כבה אל תכבה,** אלא מניחין אותו ואין אומרים לו כבה, וגם אין מונעין אותו מלכבות. אבל קטן העושה לדעת [אביו] אין מניחין אותו לכבות.

ו) כ"ל מלה אחת.

ז) לפנינו בגמ' ליתא לשון מוקימתא אוני כוונתו לקשוגיא דיומא דף פ"ח ע"ש.